

Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. w archidiecezji częstochowskiej (nowelizacja)

1. Dzieci przystępują do pierwszej spowiedzi i Komunii św. na ogół w trzeciej klasie szkoły podstawowej.
2. Przygotowanie do tych sakramentów odbywa się w trzech etapach: przygotowanie dalsze (wczesne dzieciństwo), bliższe (klasa I i II) i bezpośrednie (klasa III).
3. Pierwszy etap opiera się głównie na praktykach i świadectwie życia religijnego rodziny, na wspólnym udziale w niedzielnej i świątecznej Eucharystii, a także uczestnictwie w katechezie przedszkolnej.
4. Na przygotowanie bliższe do życia sakramentalnego składa się systematyczna nauka religii w szkole oraz udział w niedzielnej i świątecznej Eucharystii, która powinna być sprawowana zgodnie z *Dyrektorium o Mszach św. z udziałem dzieci*, a także uczestnictwo w innych nabożeństwach parafialnych i rekolekcjach szkolnych.
5. Na przygotowanie bezpośrednie, poza wyżej wymienionymi praktykami religijnymi, składa się ponadto obowiązkowy udział w rocznym cyklu celebracji liturgicznych dla dzieci i ich rodziców.
6. Celebracje te, związane z poświęceniem i wręczeniem znaków religijnych, należy zorganizować według przedstawionego porządku:
  - wrzesień – Triduum ku czci św. Stanisława Kostki – przekazanie książeczek;
  - październik – nabożeństwo październikowe – przekazanie różańców;
  - grudzień – Uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP – przekazanie medalików;
  - luty – Święto Ofiarowania Pańskiego – przekazanie świec;
  - marzec/kwiecień – nabożeństwo drogi krzyżowej (przekazanie krzyży) i rekolekcje szkolne;
  - maj/czerwiec – nabożeństwo pokutne (pierwsza spowiedź) i uroczystość pierwszej Komunii św.
7. Uzupełnieniem powyższych celebracji powinny być katechezy parafialne, które należy organizować zgodnie z programem zatwierdzonym przez biskupa diecezjalnego. Program ten nie dubluje katechezy szkolnej, lecz ją uzupełnia. Te dwie formy katechezy, stawiające sobie za cel inicjację sakramentalną dzieci, nie są tożsame, lecz dopełniają się. W diecezji tematyka spotkań katechetycznych została ustalona zgodnie z *Programem nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski*.
8. W ramach działań duszpasterskich winno się wprowadzić specjalne konferencje dla rodziców, w celu pogłębienia ich wiary i przekazania im wskazówek niezbędnych do właściwego przygotowania dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. w rodzinie.
9. Przed samą uroczystością pierwszej Komunii św. (2-3 tygodnie) należy zorganizować w kościele spotkania dla dzieci i rodziców poświęcone sprawom organizacyjnym związanym z przebiegiem uroczystości (ćwiczenie postaw liturgicznych, nauka śpiewu kościelnego, porządek uroczystości itp.).

10. Samą uroczystość należy poprzedzić nabożeństwem pokutnym zakończonym spowiedzią dzieci, rodziców i krewnych.

11. Pierwszą spowiedź dziecka należy przeprowadzić z wielką cierpliwością i delikatnością, tak aby nie czuło lęku, ale było zachęcone do poprawy swego postępowania i do częstego korzystania z sakramentu pokuty i pojednania.

12. Odpowiedzialnym za właściwe przygotowanie do sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii jest proboszcz parafii, na terenie której mieszka dziecko pragnące przystąpić do pierwszej Komunii św. Proboszcz parafii powinien uzmysłwić rodzicom znaczenie teologiczne wspólnoty parafialnej i zachęcić ich do głębszych z nią związków. Współodpowiedzialnymi za ich przygotowanie są pozostali duszpasterze oraz katecheci. Ci ostatni, jeśli podjęli dopiero co pracę katechetyczną nie powinni samodzielnie przygotowywać dzieci do tej uroczystości.

13. Jeśli rodzice kierując się dobrem dziecka prosiliby jednak o zgodę na przygotowanie w innej parafii lub w szkole katolickiej, należy im to umożliwić. Zgodnie z dotychczasowymi zaleceniami Kurii Metropolitalnej duszpasterz powinien wydać odpowiednie zaświadczenie, zezwalając na tego typu praktykę.

14. Określenie parafii lub szkoły katolickiej, w której nastąpi przygotowanie bezpośrednie do sakramentu pokuty i pojednania oraz Eucharystii należy rozstrzygnąć już na początku roku szkolnego, tak aby od września dziecko i rodzice mogli włączyć się we właściwej parafii lub szkole katolickiej w roczny cykl spotkań katechetycznych przed pierwszą Komunią św.

15. Warunkiem rozpoczęcia bezpośredniego przygotowania do sakramentu pokuty i pojednania oraz Eucharystii jest złożenie przez rodziców (opiekunów) deklaracji uczestnictwa w przygotowaniu do tych sakramentów. Formularz deklaracji przygotowuje parafia lub szkoła katolicka, w której odbywa się przygotowanie. Powinien on zawierać niezbędne dane osobowe oraz zasady związane z przygotowaniem dzieci, jak i ich rodziców. Wraz z deklaracją rodzice (opiekunowie) składają świadectwo chrztu dziecka, jeśli było ono ochrzczone poza parafią, w której ma przyjąć pierwszą Komunię św. Jeśli okaże się, że dziecko przygotowujące się do pełnego pierwszego uczestnictwa we Mszy św. nie zostało ochrzczone, to należy zorganizować dla niego dodatkowe przygotowanie do przyjęcia sakramentu chrztu.

16. W sytuacji, gdy dziecko mieszka z rodzicami za granicą, a rodzice wyrażają wolę, aby przyjęło ono pierwszą Komunię św. w Polsce, rodzice dziecka powinni zgłosić ten fakt już na początku roku szkolnego w następujących parafiach:

a) w parafii za granicą, do której przynależą, z prośbą o przygotowanie ich dziecka do pierwszej spowiedzi i Komunii św. z zaznaczeniem, że te sakramenty zostaną przyjęte w Polsce. Dokument poświadczający przygotowanie i gotowość dziecka do przyjęcia tych sakramentów należy przedstawić w parafii, w której odbędzie się uroczystość pierwszej Komunii św.

b) w parafii w Polsce, w celu zapisania dziecka, z zaznaczeniem, że przygotowanie dziecka będzie miało miejsce za granicą. Rodzice muszą dostosować się do zasad i szczegółów związanych z uroczystością ustalonych przez duszpasterza i grono rodziców w parafii

udzielania sakramentów.

17. Jeżeli przygotowanie dziecka nie jest możliwe w parafii za granicą, jego warunki i zasady określa proboszcz parafii, w której ma nastąpić przyjęcie sakramentów.

18. Na pierwszym zebraniu osoba odpowiedzialna za to przygotowanie powinna zapoznać rodziców z przebiegiem rocznej formacji, z harmonogramem spotkań oraz z warunkami, jakie powinno spełniać dziecko przygotowujące się do pierwszej spowiedzi i Komunii św.

19. Do najistotniejszych warunków będących podstawą do dopuszczenia dziecka do pierwszej Komunii św. należy systematyczne uczestnictwo w:

- niedzielnej i świątecznej Mszy św. oraz w rekolekcjach szkolnych czy parafialnych;
- celebracjach liturgicznych w rocznym cyklu przygotowania;
- lekcjach religii w szkole.

20. Warto zwrócić także uwagę na odpowiedni poziom wiedzy religijnej. Nie powinien być on jednak czynnikiem decydującym o dopuszczeniu dziecka do pierwszej spowiedzi i Komunii św., bowiem dziecko będzie tę wiedzę poszerzać przez kolejne lata katechizacji. Ocena wiedzy religijnej dziecka oraz umiejętności, a także jego aktywność, pilność i sumienność powinna dokonać się systematycznie w ciągu roku szkolnego w ramach lekcji religii. Proboszcz powinien zasięgnąć w tej sprawie opinii katechetów nauczających dzieci. Tylko w wyjątkowych wypadkach, z uzasadnionych przyczyn, należy przeprowadzić egzamin.

21. W ramach działań katechetycznych należy złożyć dziecku i rodzicom wizytę duszpasterską, w celu lepszego poznania środowiska rodzinnego dziecka oraz omówienia niektórych kwestii związanych z przygotowaniem do pierwszej Komunii św. Takie spotkania mogą nabrać szczególnego znaczenia w sytuacjach rodzin niepełnych czy związków niesakramentalnych. Stwarzają one okazję do ukazania możliwości rozwijania życia religijnego i pomagają w zachęceniu rodziców do zawarcia sakramentu małżeństwa. Zawsze powinny się odbywać w klimacie wielkiej życzliwości i taktu duszpasterskiego.

22. Należy prowadzić katechezę sakramentalną dla dzieci specjalnej troski czy to w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych czy też indywidualnie w domach. W przypadku trudności rozwojowych czy zaniedbań wychowawczych dziecka, powinno się roztropnie i odrębnie potraktować sprawę jego przygotowania, unikając formalizmu i rygoryzmu duszpasterskiego. Wobec takich dzieci trzeba zastosować minimalne kryteria dopuszczania do pierwszej spowiedzi i Komunii św. oraz dołożyć wszelkich starań, by pomóc rodzicom w przygotowaniu dziecka i zorganizowaniu uroczystości.

23. Biorąc pod uwagę zalecenia papieża Piusa X oraz diecezjalną tradycję duszpasterską dopuszcza się możliwość przystąpienia do wczesnej Komunii św. Warunkiem udzielenia zgody jest:

- prośba rodziców o dopuszczenie dziecka do wczesnej Komunii św.;
- zapewnienie rodziców o dalszym pogłębianiu życia religijnego i eucharystycznego dziecka;
- odpowiednia znajomość prawd wiary, potrzebna dziecku do należytego przygotowania się do pierwszej Komunii św., a więc stosownie do swego rozwoju umysłowego poznanie tajemnic

wiary koniecznych do zbawienia i umiejętność odróżniania Chleba Eucharystycznego od zwykłego chleba, tak aby z odpowiednią swemu wiekowi pobożnością, mogło przyjąć Najświętszy Sakrament.

24. Zaleca się, by udział we Mszy św. w dniu pierwszej Komunii św. był poprzedzony liturgią domową: wspólną modlitwą, pokropieniem wodą święconą i błogosławieństwem rodziców.

25. Sam przebieg liturgii w kościele w tym dniu powinien być uroczysty, ale bez przedłużania nabożeństwa, dotyczy to zwłaszcza kazania, które powinno być zwięzłe i adresowane nade wszystko do dzieci. Ze względu na szacunek do słowa Bożego i troskę o właściwą jego proklamację, dobrą praktyką jest angażowanie do czytań mszalnych rodziców dzieci.

26. Uroczystość pierwszej Komunii św. powinna się odbyć w niedzielę, w godzinach dopołudniowych, w niezbyt licznych grupach, a tam gdzie praktykuje się zwyczaj udziału dzieci i rodziców w dodatkowym nabożeństwie popołudniowym należy go nadal podtrzymać. Ze względu na wyjątkowy charakter uroczystości Wielkiego Czwartku i Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa nie powinno się organizować pierwszej Komunii św. w tych dniach.

27. Przebieg liturgii w dniu pierwszej Komunii św. winien być następujący:

- powitanie dzieci i ich rodziców zgromadzonych przed kościołem;
- pokropienie wodą święconą;
- błogosławieństwo rodziców;
- procesyjne przejście do kościoła;
- liturgia Słowa;
- odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych (jeśli wcześniej nie miało miejsca w trakcie rocznych celebracji liturgicznych);
- liturgia Eucharystyczna;
- dziękczynienie po Komunii św.;
- podziękowania dla duszpasterzy, katechetów i rodziców;
- krótkie ogłoszenia duszpasterskie;
- błogosławieństwo.

28. Duszpasterze, katecheci i rodzice powinni starannie przygotować całość liturgii oraz zatroszczyć się o jednolitość strojów liturgicznych.

29. Przebieg uroczystości może być utrwalony w postaci zdjęć i filmów, jednakże fotografować i filmować mogą wyłącznie osoby, które posiadają stosowne zaświadczenia o ukończeniu kursu organizowanego przez instytucje kościelne i zostały zaakceptowane przez proboszcza. Samo fotografowanie i filmowanie powinno odbywać się w sposób niepowodujący jakichkolwiek zakłóceń liturgii ani zbędnych rozproszeń jej uczestników. Fotografowie i operatorzy są zobowiązani do godnego stroju odpowiadającego charakterowi miejsca i okolicznościom oraz do właściwego zachowania. Winni oni respektować zasady dotyczące ochrony wizerunku osób uczestniczących w uroczystości. Należy przyjąć, że fotografować i filmować powinna wyłącznie jedna osoba.

30. Przyjęcie pierwszej Komunii św. należy odnotować w przeznaczony do tego celu księdze w parafii, na której terenie miało ono miejsce (także wówczas, gdy uroczystość była celebrowana w kościele nieparafialnym, kaplicy albo instytucji szkolno-wychowawczej lub

opiekuńczej), zgodnie z zasadami określonymi w *Instrukcji dotyczącej prowadzenia parafialnych ksiąg*.

31. Należy apelować do rodziców, aby spotkanie rodziny w domu z racji przystąpienia dziecka do pierwszego i pełnego uczestnictwa we Mszy św., nie zatraciło swego sensu religijnego i miało charakter rodzinny bez podawania napojów alkoholowych.

32. Przedłużeniem dnia pierwszej Komunii św. powinien być biały tydzień, który staje się okazją do wyrażenia wdzięczności za dar Eucharystii. W tym czasie dzieci powinny bardzo aktywnie włączyć się w liturgię (czytania, psalm, modlitwa wiernych, procesja z darami, modlitwy w intencjach wyznaczonych na dany dzień itp.), a kapłani winni głosić im okolicznościowe kazania.

33. Zgodnie z długoletnią praktyką w diecezji, w białym tygodniu dzieci modlą się także za misje chrześcijańskie na świecie i składają ofiary na Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci.

34. Należy nadal pielęgnować praktykę organizowania dla dzieci komunijnych pielgrzymek do różnych sanktuariów czy to rozsianych na terenie diecezji, czy też poza nią. W pielgrzymce, oprócz dzieci, powinni wziąć udział katecheci i duszpasterze, a także rodzice.

35. Dobrą praktyką duszpasterską jest zachęcanie dzieci, by po pierwszej Komunii św. rozpoczęły nabożeństwo dziewięciu pierwszych piątków miesiąca. Wcześniej należy wyjaśnić ich historię i znaczenie teologiczne. Ze względów praktycznych wydaje się, że najlepiej rozpocząć je po powrocie dzieci z wakacji, w pierwszych miesiącach roku szkolnego.

36. Warto wykorzystać czas przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii św. i czas po uroczystości, na zachęcenie dzieci do włączenia się w sposób bardziej czynny w życie parafii. Szczególnie ważne jest angażowanie dzieci w grupy liturgiczne (ministranci, schole, bielanki) i parafialne (Dzieci Maryi, Dzieci Boże, Eucharystyczny Ruch Młodych itp). W nich powinny być otoczone życzliwą opieką duszpasterską i katechetyczną. Ich właściwa formacja na tym etapie życia może w przyszłości bowiem owocować dojrzałą aktywnością apostolską w ruchach, stowarzyszeniach i organizacjach katolickich na rzecz parafii.

37. Po pierwszej Komunii św. należy podjąć dalsze działania katechetyczne w parafii zmierzające do pogłębienia życia eucharystycznego dzieci, tak by pod koniec klasy IV zamknąć cykl katechez inicjacyjnych w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii. Ich zwieńczeniem powinno być przeżycie rocznicy pierwszej Komunii św.

38. Na tym etapie można przeprowadzić w parafii katechezy dla dzieci komunijnych oraz ich rodziców. Ich tematyka została ustalona w *Programie nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach* Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski.

39. Należy urządzić w parafii rocznicę dnia pierwszej Komunii św., w której powinny uczestniczyć nie tylko rodziny dzieci, ale również wspólnota parafialna.

40. Uroczystą liturgią w kościele, w rocznicę pierwszej Komunii św., należy poprzedzić dniem skupienia połączonym z nabożeństwem pokutnym i spowiedzią.

41. Należy dążyć do tego, by po zakończeniu katechez inicjacji sakramentalnej do Eucharystii i pokuty dzieci brały czynny udział w liturgii i systematycznie korzystały z sakramentów świętych oraz kontynuowały katechizację parafialną, rozpoczynając nowy cykl katechez mistagogicznych, wprowadzających w historię zbawienia i przygotowujących do przyjęcia sakramentu bierzmowania.

**Aneks do instrukcji o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św.
w archidiecezji częstochowskiej uwzględniający przepisy w czasie pandemii**

Przy organizowaniu przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii św., należy kierować się poniższymi wskazaniem, które obowiązują do czasu odwołania przez odpowiednie władze państwowe stanu pandemii:

- a. uroczystość pierwszej Komunii św. może się odbyć w planowanym terminie, o ile zostaną zachowane zasady bezpieczeństwa sanitarnego określone w odpowiednich przepisach państwowych;
- b. można ją przenieść na inny termin niż zakładano, jednak decyzję w tej sprawie powinien podjąć proboszcz w porozumieniu z rodzicami;
- c. dopuszcza się udzielenie pierwszej Komunii św. indywidualnie lub w małych grupach;
- d. uroczystość ta nie musi odbywać się wyłącznie w niedzielę, można ją zorganizować w innym dniu tygodnia;
- e. po jej zakończeniu można organizować tradycyjny biały tydzień z zachowaniem zasady określonej w pkt. a);
- f. pierwsza Komunia św. powinna być poprzedzona odpowiednim przygotowaniem zgodnie z normami określonymi w powyższej *Instrukcji*;
- g. poważne braki w wymaganym przygotowaniu, nawet jeśli są konsekwencją sytuacji epidemicznej, stanowią słuszną rację przemawiającą za przeniesieniem uroczystości na późniejszy termin.